

کاربرد بانک اطلاعات GIS در ارزیابی کاربری اراضی

نویسندگان:

Jean-Francois Mas, Alejandro Velazquez, Jose Reyes Diaz-Gallegos,

Rafael Mayorga-Saucedo, Camilo Alcantara, Gerardo Bocco,

Rutilio Castro, Tania Fernandez, Azucena Perez-Vega

برگردان: خسروخواجه

چکیده

اخیراً در کشور مکزیک با استفاده از نقشه‌های رقومی سالهای دهه ۱۹۷۰، ۱۹۹۳ و ۲۰۰۰ یک بانک اطلاعات سودآوری ایجاد گردید تا میزان و مشخصه‌های فضایی تغییرات کاربری و پوششی زمین (LUCC) در کل کشور پیاده و اجرا گردد. برای پیشبرد این منظور ابتدا نقشه موجود کاربری و پوششی زمین که در مقیاس ۱:۲۵۰۰۰۰ در دسترس بود مورد بازنگری قرار گرفت تا اطلاعات ورودی از نظر مقیاس، طرح طبقه‌بندی و روش تهیه نقشه انتخاب شود. نقشه‌های رقومی تهیه شده در سه تاریخ متفاوت (یعنی اواخر دهه ۱۹۷۰، ۱۹۹۳ و ۲۰۰۰) پس از بازنگری، ارزیابی و تصحیح در یک بانک اطلاعات GIS ادغام شدند. بمنظور بهبود اعتبار بانک اطلاعات، تلاش شد تا دقت روش و رویه رقومی کردن ارزیابی گردید و تغییرات غیرمحمول ناشی از خطاهای موضوعی در نقشه آشکار سازی و تصحیح شود. نقشه‌های رقومی روی هم قرار گرفت تا نقشه‌های LUCC، ماتریسهای عبوری ایجاد شده و میزان تبدیل نیز محاسبه گردد بر اساس این بانک اطلاعات، نرخ جنگل زدایی بین سالهای ۱۹۷۶ و ۲۰۰۰ به ترتیب به میزان ۲۵/۷۶ و ۵۰ درصد در هر سال برای جنگلهای معتدله و استوایی ارزیابی شده است.

واژه‌های کلیدی: تغییرات پوششی / کاربری زمین، جنگل زدایی، تهیه نقشه، (GIS)، دقت، مکزیک

۱- پیشگفتار

تغییرات محیط زیستی بیشتر به جنگل زدایی، نابودی تنوع زیستی، گرم شدن جهان (Fearnside, 2001) و کاهش خدمات محیطی می‌انجامد (Klooster & Masera, 2000; Lambin et al, 2001).

مکزیک با وسعتی حدود دو میلیون کیلومتر مربع یکی از پنج کشور غنی از نظر زیست‌شناسی می‌باشد و از آن دسته کشورهایی محسوب می‌شود که در آن گونه‌های زیستی از تنوع بسیار برخوردار می‌باشد. (Groombridge & Jenkins, 2000). با این همه، این کشور هم اکنون دستخوش روند تغییرات سریع کاربری LUCC است. از این نظر برای تعدادی از موضوعات مهم است که محور و اساس مطالعات تغییرات محیط زیست در جهان را تشکیل می‌دهد. تغییرات ناشی از LUCC پیامدهای مهمی را برای توسعه پایدار دربردارد و به فرایندهایی چون اثر گلخانه‌ای، نابودی تنوع زیستی و تغییرات منفی در هیدرولوژی منطقه‌ای و چرخه‌های زیست گیاه‌شناسی (فرایند تبدیل نیتروژن و کربن به سایر

عناصر غیرآلی یک ناحیه به مواد آلی) کمک می‌کند. در اکثر کشورهای استوایی هنوز آمارهای دقیقی در خصوص LUCC، علیرغم اهمیتش در دسترس نمی‌باشد و مطالعات مشروح GIS که بتواند پویایی و دینامیک (LUCC) را بسویزه در سطوح علمی بازگو نماید هنوز وجود ندارد. (Ochoa-Gaona & Gonzalez-Espinosa, 2000) در مکزیک، برآورد نرخ جنگل زدایی چیزی در حدود ۳۶۵۰۰۰۰ تا بیش از ۱۵۰۰۰۰۰ هکتار در سال است که در میان پژوهشگران و تصمیم گیرندگان سردرگمی فراوانی را پدید آورده است. (Grainger, 1984, FAO, 1997, FAO, 2002, SARH, 1992, Lichtinger, 2001, SARH, 1994)

ارزیابی (LUCC) را می‌توان با مقایسه نقشه‌های پوششی و کاربری زمین که در تاریخهای مختلف برداشت شده است انجام داد یا می‌توان با پردازش سنجنش از دور تصاویری که در تاریخهای گوناگون برداشت شده‌اند ارزیابی نمود. روشهای پردازش داده‌های سنجنش از دور متعددی جهت آشکار سازی تغییرات محیطی ارائه شده است (Singh, 1989, Mas, 2000) معذالک، این روشها در هنگام بررسی داده‌هایی که در زمانهای متفاوت سال دریافت شده‌اند معمولاً بخاطر اختلاف در زاویه خوردشید، رطوبت خاک و تغییرات فصلی گیاهان نسبت به واریسون طبیعی حساسیت دارند.

این مسئله در کشورهای استوایی که در آنها پوشش ابر مقدار تصاویر در دسترس سوزمند را با محدودیت روبرو می‌سازد، از اهمیت بیشتری برخوردار است. برای مثال، در کشور مکزیک، مجموعه داده‌های تصویری در تاریخهای مختلف، نظیر تهیه تصاویر سه نسخه‌ای (North NALC American Landscape Characterization) توصیف و مشخصه چشم‌انداز امریکای شمالی) که شامل تصاویر لندست MSS است که در دهه‌های ۱۹۷۰، ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ دریافت شده‌اند، در یک زمان از سال با هم تطابق و همخوانی ندارند (Mas, 1999) بخاطر این اختلاف در تاریخهای دریافت تصاویر، تحلیل تصویر در تاریخهای گوناگون دشوارتر، وقت گیر (کشور مکزیک با بیش از ۱۲۰ تصویر لندست پوشش یافته است) و دقت نتایج نیز می‌تواند بحث‌انگیز باشد.

از اینرو می‌توان مقایسه نقشه‌ای را راه مستقیمی برای ارزیابی تغییرات دانست. اگرچه مشخصه‌های اساسی و ذاتی چون مقیاس، طرح طبقه بندی، دقت و روشهای تهیه نقشه را نباید کامل و دقیق در مد نظر قرارداد. (Petit and Lambin, 2001, Comber et al, 2003, 2003) نقشه‌ها با هم

ثبت شده و در یک بانک اطلاعات (GIS) مجتمع می‌گردند که در آن اختلاف بین دو تاریخ شناسایی و کمیت آن نیز تعیین می‌شود. با این وجود، این روش تغییرات کاذبی را بدلیل مرزبندی‌های متفاوت از یک قطعه تغییر نیافته پدید می‌آورد.

این روش همچنین می‌تواند تعداد وسیعی از تغییرات دارای خطا تولید نماید چرا که خطا در هر تاریخی نشانه کاذبی از تغییر را موجب می‌گردد. چنانچه خطا بطور راندم و تصادفی توزیع شده باشد، احتمالاً نشه‌های که با خود تغییرات دارد دقت‌هایی را از خود نشان می‌دهد که با حاصلضرب دقت هر نقشه یکسان باشد. برای مثال، دو نقشه با ۸۰٪ دقت ممکن است که فقط دارای ۶۴٪ (۸۰٪ × ۸۰٪) میزان طبقه بندی مشترک صحیح باشد. (Singh, 1989) در کشور مکزیک چندین تلاش برای تهیه نقشه پوششی و کاربری زمین بعمل آمده است که عمده‌آز سوی مؤسسه ملی آمار، جغرافیایی و انفورماتیک (INEGI)، سازمان نقشه برداری مکزیک و مؤسسه جغرافیایی دانشگاه ملی مکزیک (UNAM) انجام گرفته است.

هدف از مطالعه حاضر ایجاد یک بانک اطلاعات (GIS) چند تاریخی (مولتی دیت) سراسری برای کشور مکزیک است که توزیع فضایی کاربری و پوشش زمین را شرح و توصیف نماید و همچنین مشخصه و ویژگی این گونه تغییرات زمین را از نظر کمیت و فضایی تعیین کند. این مقاله روشهایی را ارائه می‌کند که برای ارزیابی تغییرات بکار رفته است و اعتبار بانک اطلاعات، همراه با تحلیل داده‌ها و ارزیابی فرایندهای خاص LUCC چون جنگل زدایی را بهبود می‌بخشد.

۲- روشها و نقشه‌های دسترس

۲-۱- ایجاد بانک اطلاعات رقومی چند تاریخی

از نقشه‌های موجود کاربری و پوششی زمین در سطح کشور مکزیک بررسی بعمل آمد تا ورودیهای سازگار از نظر مقیاس، طرح طبقه بندی و روشهای تهیه نقشه انتخاب گردد. در این جهت یک طرح طبقه بندی سازگار با ورودی‌های مختلف نقشه ارائه گردید تا مقایسه بدون ابهام انجام پذیرد. برای ارزیابی و بهبود نقشه‌هایی که در بانک اطلاعات استفاده می‌شد تلاش زیادی بعمل آمد. وقتی کار توگرافی رقومی از طریق رقومی کردن کار توگرافی آنالوگ بدست آمد، ارزیابی دقت رقومی کردن با کمک نقاط معتبرسازی راندم انجام گرفت که در نقشه چاپی آرژینال و در پوشش دیجیتالی شناسایی و تعیین موقعیت شده بودند.

بمنظور آشکارسازی خطاهای موضوعی، نقشه رقومی تاریخهای مختلف روبهم قرار داده شدند تا تغییرات غیر محتمل (برای مثال، تغییر از ناحیه شهری به جنگل) مشخص گردد که احتمالاً با خطایی در یکی از نقشه‌هایی که در مقایسه بکار رفته همخوانی و مطابقت دارد. وقتی چنین تغییرات مهمی آشکارسازی گردید، تصاویر ماهواره‌ای در همان تاریخ از نظر دیداری مورد تحلیل قرار می‌گیرد و در صورت نیاز تصحیح بعمل می‌آید. دو نوع داده‌های حقیقی زمین برای ارزیابی ورودی‌های کاربری زمین در نظر گرفته می‌شود. اولین مجموعه داده‌ها

توسط مؤسسه ملی آمار، جغرافیا و انفورماتیک مکزیک (INEGI) در طی کنترل صحرائی‌اش تولید شده بود و بیش از ۱۰۰۰ مکان (سایت) را در بر می‌گرفت که در آنها شرح کاملی از گیاهان بین سالهای ۱۹۶۸ و ۱۹۸۶ بعمل آمده بود. این اطلاعات از نظر گیاهی در طرح طبقه بندی تبدیل می‌گردد که بعداً برای شرح و توضیح لژاند و در نهایت برای بر حسب زدن کلیه پلگون‌ها در بانک اطلاعات مرجع بکار برده می‌شود. دومین مجموعه داده‌ها شامل بیش از ۵۰۰ سایت (مکان) معتبرسازی در ایالت‌های Michoacan و Queretaro, Colima, Guerrero, Quintana Roo بود که از بیشترین تدرع و در نتیجه الگوهای پیچیده گیاهی بود. این مجموعه داده‌ها بویژه روی آشکارسازی خطاهای بر حسب زدن (Labelling) در داده‌های کاربری و پوشش زمین سال ۲۰۰۰ متمرکز بود.

۲-۲- ارزیابی LUCC

نقشه‌های رقومی که با هم ثبت شده‌اند روبهم قرار می‌گیرند تا ضمن ایجاد نقشه‌های تغییرات و ماتریسهای تغییرات (گذر) میزان تغییرات نیز محاسبه شود. بمنظور تقلیل تعداد طبقه‌ها و بهبود دقت، مشخصه تغییر با استفاده وسیع‌تر از طبقه‌های کاربری و پوشش زمین چون جنگل استوایی یا زمین کشاورزی انجام گردید. طبقه‌ها به طرق گوناگونی گروه بندی شدند تا فرایندهای گوناگونی نظیر جنگل زدایی، تنزل پوشش طبیعی یا تأثیر مزراع دامداری تقویت گردد.

دو مجموعه داده تولید گردید: (۱) گزارش متداول آماری از نواحی و میزان تغییرات آن نواحی و (۲) ماتریس تغییر (ماتریس عبور) که مشاهده تغییرات طبقه به طبقه و نقشه برداری آنها را گزارش و بیان می‌کند.

وقتی نواحی انواع کاربری زمین برای هر پرودی است، نرخ تغییرات r با استفاده از معادله زیر محاسبه می‌گردد:

$$r = 1 - \left(\frac{A_1 - A_2}{A_1} \right)^{1/t} \quad \text{معادله (۱)}$$

در این عبارت A_1 ناحیه‌ای است که در زمان ۱ تحت پوشش و کاربری معینی درآمده است، A_2 ناحیه در زمان ۲ را نشان می‌دهد و t تعداد سالها برای پرود تحلیل می‌باشد.

ماتریس عمودی (تغییرات) با کمک خاصیت زنجیر مارکوف (معادله ۲) بدست می‌آید تا نرخهای سالیانه تغییرات (انتقالی) بمنظور نشان دادن روند تغییرات سالیانه ارائه شود.

(Soares-Filho et al, 2002; Bell & Hinoja, 1977)

$$P^t = H V^t H^{-1} \quad \text{معادله (۲)}$$

در این معادله P ماتریس تغییر (عبوری)، H, V ماتریسهای بردار ویژه و مقدار آن و t کسری یا ضربی از مدت زمانی آن می‌باشد.

۲-۳- کار توگرافی موجود کاربری و پوشش زمین

در مکزیک، کاملترین مجموعه نقشه‌های کاربری و پوششی زمین با مقیاس ۱:۲۵۰۰۰۰ تولید شده است که از نسیمی از جزئیات (Semi-detailed) برخوردار می‌باشد و از چهار بانک اطلاعات دیوار به

اکوسیستم‌های مکزیک و متخصصین تبدیل تصاویر سنجش از دور بودند. بنابراین، اکووالانس (هم ارزی) با طبقه‌ها از INEGI ابهامی را نشان نمی‌دهند.

جدول (۱): طرح طبقه بندی اینونتوری جنگل درسال ۲۰۰۰ (دو سطح اول)

سطح یک	سطح دو
زمین کشاورزی	زمین کشاورزی (آبیاری و مرطوب)
	زمین کشاورزی (مبنای سالیانه)
جنگل‌های معتدله	جنگل کاری
	مخروطیان
	مخروطیان و پهن برگ
	پهن برگ
جنگل‌های استوایی	جنگل‌های کوهستانی پوشیده از ابر
	جنگل‌های بارانی دائمی و نیمه دائمی
	جنگل‌های برگ ریز و نیمه برگ ریز
	خارستان خشکی پسند مزوکوتال
	علفزار
	گیاهان رطوبت‌پسند
	سایرگونه‌های گیاهی
	اسکان بشری
	مخزن آب

جدول (۲): مقوله‌ها برای دومین و سومین سطح جهت جنگل‌های معتدله

سطح دو	سطح سه
مخروطی	جنگل سرو
	جنگل صنوبر
	جنگل کاج
	خارستان مخروطی
	بیشه زارکاج-بلوط
مخروطی- پهن برگ	جنگل کاج - بلوط
پهن برگ	جنگل بلوط
جنگل‌های کوهستانی پوشیده از ابر	جنگل‌های کوهستانی پوشیده از ابر

طرح طبقه بندی شامل فهرست نامها برای ۴ سطح گروه بندی می‌شود. جدول (۱) دو سطح اولی طرح طبقه بندی را نشان می‌دهد. در سطح بعدی، طبقه‌های فرعی از انواع طبقات بالا تهیه می‌گردد. (جدول (۲) برای مثال، نوع "مخروطیان" به چهار گروه تقسیم می‌یابد.

(۱) جنگل کاج، (۲) جنگل صنوبر، (۳) زمین دارای درختچه‌های مخروطی که در آن گیاهان *Pinus Culminicola* (از خانواده کاج) و *Juniperus* (از درختان و به‌تای همیشه سبز و خانواده *Cypress* که چوب خوشبو دارند و روغنی که از کاجهای آنها گرفته می‌شود کاربرد دارویی دارد) و (۴) جنگل

دیوار تشکیل می‌یابد.

۱- مؤسسه ملی آمار جغرافیا و انفورماتیک مکزیک (INEGI) در دهه هشتاد یک کار توگرافی ملی کاربری و پوششی زمین ارائه نمود. عکسبرداری هوایی از ۱۹۶۸ تا ۱۹۸۶ تبدیل گردید و افزون بر آن مقدار چشمگیری کار صحرایی انجام گرفت. (INEGI, 1980) میانگین تاریخ عکسهای هوایی که برای تهیه نقشه بکارگرفته شد سال ۱۹۷۶ بود. طرح طبقه بندی بیش از ۳۰۰ مقوله را دربرگرفت که مبنای و اساس آنها را مشخصه‌های شکل و قیافه، گیاهی، و پدیده‌شناسی و میزان توزیع و پراکندگی تشکیل می‌داد. (INEGI, 1980)

از این کار توگرافی ارزیابی دقتی وجود ندارد. معذالک، از این کار توگرافی بصورت گسترده‌ای استفاده شده است و رویه‌رفته آنرا نقشه‌ای می‌دانند که از کیفیت خوب برخوردار است. فرمت آرژینال این نقشه‌ها آنالوگ است و دو نسخه دیجیتالی از آن در سطح ملی وجود دارد که با اجرای عملیات دیجیتالی کردن بدست آمده است.

۲- انستیتو INEGI این نقشه را از طریق تفسیر دیداری تصاویر ترکیب رنگی ۱۹۹۳ لندنست TM بهنگام سازی نمود. طرح طبقه بندی حتی پیچیده‌تر از قبل بود چرا که همان طبقات باضافه مشخصه دیگری که وقوع فرایندهای فرسایش را نشان می‌داد مورد بررسی قرار می‌داد. ارزیابی دقتی از نقشه انجام نگرفت. این داده‌ها در سال ۲۰۰۰ در فرمت دیجیتالی در دسترس عموم قرار گرفت. نسخه بازنگری شده‌ای از آن که در زمان این ارزیابی در دسترس نبود، اخیراً از سوی انستیتو INEGI انتشار یافت.

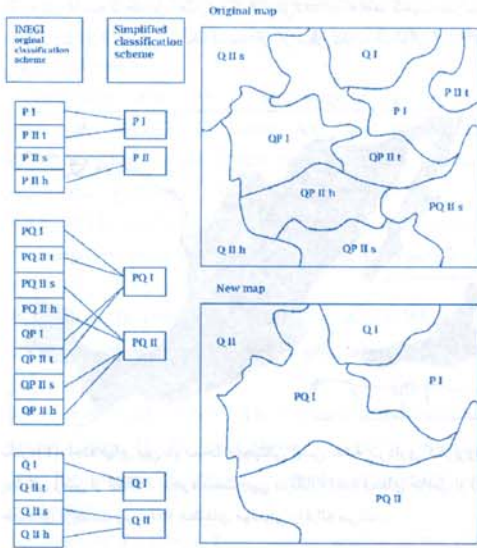
۳- مؤسسه جغرافیایی UNAM منابع جنگلی را بین سالهای ۱۹۹۲ و ۱۹۹۴ نقشه برداری نمود که در اینونتوری جنگل ۱۹۹۴ آمده است.

تصاویر رنگی لندنست TM مورد تعبیر و تفسیر بصری قرار گرفت تا اولین کار توگرافی کاربری و پوششی زمین INEGI بهنگام سازی شده و به روز درآید. بهنگام سازی صرفاً برای نواحی جنگلی انجام گرفت تا نتیجه کار نقشه برداری "هابیریدی" از کار درآید که در آن اطلاعات کار توگرافی قدیمی و بهنگام سازی با هم ترکیب شده‌اند. (Sorani & Alvarez, 1996) طرح طبقه بندی از سازمان FAO اقتباس گردید و بعضی طبقات مثل جنگل‌های بسته، باز و پراکنده یا نواحی دارای اختلال در طرح طبقه بندی INEGI از هم ارزی مبهم (ambiguous equivalence) می‌باشند. گزارشی از ارزیابی دقت این بانک اطلاعات وجود ندارد.

سرانجام، انستیتو جغرافیایی UNAM در سال ۲۰۰۰ برای گزارش اینونتوری جنگل ۲۰۰۰ خود دست به اجرای نقشه برداری کاربری و پوششی زمین در سطح ملی زد.

بمنظور بهنگام سازی دومین کار توگرافی کاربری و پوششی زمین انستیتو INEGI از لندنست ETM باضافه تصاویر ترکیبی رنگی مورد تعبیر و تفسیر بصری قرار گرفت. برای برازش طرح طبقه بندی هم نسبت به ظرفیتهای داده‌های لندنست، تعداد مقوله‌ها یا توسل به گروه بندی مجدد طبقات کاربری و پوششی زمین (INEGI) از ۶۴۲ به ۷۵ تقلیل یافت. این کاربر اساس پنچ کارگاه پیاده گردید که شامل متخصصین گیاهان

خطاهای برجسب (Label) از یک نسخه به نسخه دیگر (و نه صرفاً بهنگام سازی بانک اطلاعات ۱۰۰٪ دقیق) ممکن است ناهمخوانی پدید آید. بنابراین، تلاش‌های متعددی بعمل آمده است تا کیفیت لایه‌های بانک اطلاعات در چند تاریخ ارزیابی شده و بهبود یابد.

نگاره (۱): انطباق طرح طبقه بندی و نقشه‌ها از INEGI برای مقوله‌های

اینونتوری ملی جنگل در سال ۲۰۰۰

بمنظور آشکارسازی خطاها در طی فرایند دیجیتالی کردن اولین نقشه از INEGI، هر دو نسخه که قرار است دقیقاً اطلاعات مکانی را نشان دهند، با هم مقایسه می‌شوند. برای اجرای این مقایسه، هر دو نقشه رستری شده و اورلی می‌شوند تا یک تصویر از تصویر دیگر تفریق یابد و اختلافات بین آن دو نقشه مورد بررسی قرار گیرند.

اختلاف حاصل بین هر دو نقشه را باید ناشی از خطاهای برجسب زنی (Labelling) و خطاهای وضعیت محدوده‌های پلیگونها دانست که ۱۲٪ تمامی کشور مکزیک را تحت تأثیر قرار می‌دهد. (نگاره (۲)) پلیگونهایی که با خطاهای برجسب زنی (Labelling) مطابقت می‌کنند، ۶۶٪ از کل خطای ناحیه را نشان می‌دهد. پلیگونهایی مزبور با نقشه‌های آنالوگ ارزیابی مقابله می‌گردند و برجسب‌ها (Labels) تصحیح می‌شوند.

بعنوان قدم بعدی، از بانک اطلاعات تصحیح شده یک ارزیابی دقت دیجیتالی کردن با استفاده از ۱۰۰ نقطه تقاطع از شبکه نقشه UTM را بعنوان نقاط درستی سنجی انتخاب می‌گردد. این ارزیابی هم خطاهای برجسب زنی (Labelling) و هم خطاهای تعیین موقعیت را مدنظر می‌گیرد. چرا که ناسازگاری بین نقشه‌های آنالوگ و دیجیتالی می‌تواند به دلیل خطاهای برجسب زنی یا خطاهای موقعیت باشد. (نگاره (۳)) این تحلیل و آنالیز دقت

سرو که بیشتر از گیاهان Juniperus است. چهارمین سطح دارای اطلاعات درباره سطح آشفتنگی گیاهی است و فقط برای ۲۸ مقوله بکار برده می‌شود. این آخرین سطح پوششهای غالب اولیه (جنگلهای معتدله، جنگلهای استوایی و سایر صور پوشش طبیعی گیاهی) و دومین پوششهای زمینی را مشخص می‌کند که عمداً از پوششهای اولیه اقتباس شده است لیکن بسحو چشمگیری با پوششهایی که توسط انسان انجام گرفته است در آمیخته شده است.

این طرح طبقه بندی سلسله مراتبی قابل انعطاف بوده و امکان کاربرد سطوح مختلف گروه بندی، خواه در مقیاسهای مختلف یا بنا بر نیازهای مختلف را فراهم می‌آورد. در هنگام روش بهنگام سازی، قطعه یا پاره‌ای از پلیگون که با ناحیه تغییر یافته همخوانی دارد بار دیگر دیجیتالی نمی‌گردد بلکه مستقیماً از لایه ۱۹۹۳ به لایه ۲۰۰۰ کپی می‌گردد. این روش شبیه روش تفسیر هم وابسته‌ای است که در سال ۱۹۹۶ از سوی سازمان FAO ارائه شده است و در طرح (Achard et al, 2000 a,b) TREES که شامل تفسیر اولین تصویر و بعد اصلاح این تفسیر بر مبنای تصویر دوم است، بکار رفته است. بنابراین انتظار آن است که به داده‌های سازگار تغییر دست یابیم. نتایج مقدماتی ناشی از ارزیابی دقتی که هم اکنون در جریان است دقتی را با بیش از ۷۰٪ برای بیشتر کاتگوریها در شمال کشور مکزیک و ۹۵٪ دقت کلی را در Colima ایالت کوچکی در بخش غرب مرکزی مکزیک نشان می‌دهد. هر دو ارزیابی دقت با استفاده از سومین سطح گروه بندی طرح طبقه بندی (جدول (۲)) به اجرا درآمده است. جزئیات بیشتر در این مورد را می‌توان در (Mas et al. (2002, 2003), Valazques et al. (2001) بدست آورد.

۳- نتایج

۱-۳- ایجاد بانک اطلاعات دیجیتالی مولتی دیت (چندتاریخی)

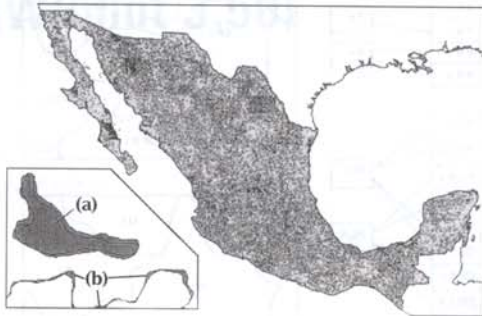
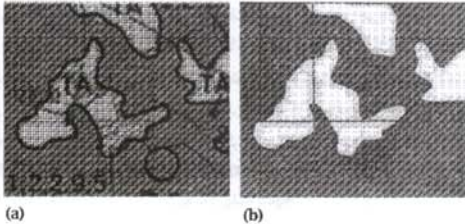
داده‌ها از اینونتوری ملی جنگل ۱۹۹۴ کنار گذاشته شد زیرا (الف) طرح طبقه بندی فرقی دارد و اکسوالانس طبقه در اغلب مواقع از ابهام برخوردار بود (ب) بهنگام سازی گزارش ۱۹۹۴ برای تمام کشور مکزیک پیاده نشده بود. آنگاه، بانک اطلاعات مولتی دیت (در چند تاریخ) از دو نقشه کاربری و پوششی زمین INEGI (در تاریخهای ۱۹۷۶ و ۱۹۹۳) و نیز از کارتوگرافی اینونتوری جنگل سال ۲۰۰۰ ایجاد گردید. از آنجا که کارتوگرافی سراسری دارای ۱۲۱ نقشه می‌باشد لذا نقشه‌های هر تاریخ بهم ملحق شدند و روی سیستم تصویر هم مساحت آلبرز (Albers) بمنظور بسط سه پوشش برداری (وکتور) قرار گرفتند. نقشه‌های دیجیتالی از INEGI برای طرح طبقه بندی اینونتوری جنگل ۲۰۰۰ با گروه بندی بین طبقه‌های INEGI در طبقه‌های مناسبان اقتباس گردیده و پلیگونها از میان می‌روند. (نگاره (۱))

از آنجا که نقشه دوم INEGI و اینونتوری ملی جنگلی ۲۰۰۰ بهنگام سازی متوالی اولین نقشه INEGI می‌باشد لذا می‌توان بین بانکهای اطلاعات مختلف قابلیت سازگاری بیشتری را انتظار داشت. با این وجود، بخاطر فاکتورهای مختلف چون خطاها در فرایند دیجیتالی کردن و تصحیح

این تغییرات از سطوح کلی تر (غیر دقیق) طرح طبقه بندی استخراج شده است که از دقت بیشتر برخوردارند.

فقط نتایج مربوط به جنگل زدایی در اینجا ارائه شده است. آنالیز هم بر مبنای طبقه بندی ساده‌ای قرارداد که شامل (a) چهار طبقه جنگل (جنگل استوایی اولیه، جنگل استوایی ثانویه، جنگل معتدله اولیه، جنگل معتدله ثانویه)، (b) بوته زار (c) پوشش مصنوعی (که شامل مراتع، زمین کشاورزی و اسکان بشری) و (d) سایر پوشش (که عمدتاً با گیاهان آبی، علفزار طبیعی و نواحی بدون گیاه نشان داده شده است). نگاره (۴) کاهش چشمگیری از نواحی جنگلی و افزایشی از زمین‌های کشاورزی و مراتع را در طی هر دوره (پریود) را نشان می‌دهد.

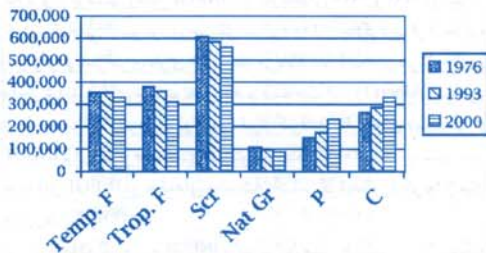
بین سالهای ۱۹۷۶ و ۲۰۰۰ بیش از ۲۰۰۰۰ کیلومتر مربع جنگل معتدلی، ۶۰۰۰۰ کیلومتر مربع جنگل استوایی و ۴۵۰۰۰ کیلومتر مربع بوته زار نابود شده است که این جنگل زدایی بطور متوسط سالانه ۹۰۰۰۰، ۲۶۵۰۰۰ و ۱۹۵۰۰۰ هکتار بوده و نرخ جنگل زدایی به ترتیب ۰/۲۵، ۰/۷۶، ۰/۳۳ درصد در سال می‌باشد.

نگاره (۲): اختلاف‌های بین دو نسخه دیجیتال اولین نقشه برداری کاربری و پوششی زمین از INEGI. پنجره سمت چپی در نگاره اختلاف‌های حاصل از (a) خطاهای برجسب زنی و (b) خطاهای موقعیتی را ارائه می‌کند.

بالاخره، نقشه‌ها اورلی شدند تا تغییر غیرمحمول ناشی از خطاهای برجسب (Label) آشکار گردد. تغییرات غیرمحمول و بعید بین نقشه‌های ۱۹۹۳ و ۲۰۰۰ حدود ۰/۶٪ از کشور را نشان می‌دهد. فقط تغییر بعید و غیرمحمول که با بیش از پلگونیهای ۳ هکتاری (3ha) مطابقت داشتند در تصاویر ماهواره‌ای مقابله و تصحیح گردید. این فرایند برای پریود ۲۰۰۰-۱۹۷۶ انجام نگرفت زیرا احتمال داشت که تغییرات در طی یک پریود ۲۴ ساله انجام گرفته باشد.

نگاره (۳): ارزیابی دقت دیجیتالی کردن. برجسی (label) که با انتخاب راندم تقاطع شبکه UTM همخوانی دارد در نقشه (a) آنالوگی و (b) دیجیتالی شناسایی شدند. این نگاره اختلاف بین هر دو نقشه را نشان می‌دهد که ناشی از یک خطای موقعیتی محدوده پلگونی است.

نگاره (۴): وسعت (به کیلومتر مربع) انواع اصلی کاربری و پوششی زمین در سالهای ۱۹۷۶، ۱۹۹۳، ۲۰۰۰، Temp.F: جنگل معتدله، Trop.F: جنگل استوایی، Scr: بوته زار، Nat Gr: علفزار طبیعی، P: مراتع و C: زمین کشاورزی.

۳-۲- ارزیابی LUCC

نقشه‌های دیجیتالی اورلی شدند تا دو نقشه تغییر بدست آید که تغییرات حاصله را در طی دو دوره زمانی ۱۹۷۶-۲۰۰۰ و ۱۹۹۳-۲۰۰۰ نشان می‌دهد.

تولید آمارهای ناحیه‌ای و ماتریسهای تغییر بوسیله گروه بندی طبقات، تجمع پلگونی‌ها و جمع بندی نواحی به طرق مختلف انجام گردید تا مشخصه فرایندهای مختلف LUCC چون جنگل زدایی (تبدیل از جنگل به پوششهای غیرجنگلی)، اختلال (تبدیل از پوششهای اولیه به پوششهای ثانویه)، تبدیل از پوششهای طبیعی به پوششهای مصنوعی و تغییرات ناشی از توسعه مزارع دامداری (تبدیل پوششهای طبیعی به مراتع جهت تهیه علوفه دام) تعیین گردد.

جدول (۳): ماتریس عبوری برحسب کیلومتر مربع و احتمال تغییر و دگرگونی (اعداد بین پرانتز برحسب درصد بیان شده است) برای پروید ۱۹۷۶ و ۲۰۰۰.

مجموع	۲۰۰۰						
	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۳۰۳۰۷	۲۹۱۶۸(۱۰)	۳۲۲۵(۱)	۲۵۸۰(۱)	۳۲۸۳(۱)	۴۰۳۳(۱)	۷۹۰۹۵(۲۶)	۱۸۱۶۰۳(۶۰)
۴۸۹۵۴	۱۰۰۱۲(۲۰)	۵۹۸(۱)	۵۱۲(۱)	۸۲۱(۲)	۵۰۵(۱)	۲۸۵۶۵(۵۸)	۷۹۴۲(۱۶)
۲۵۷۴۹۹	۴۳۲۱۷(۱۷)	۱۸۹۲(۱)	۱۴۰۲(۱)	۴۹۸۲۸(۱۹)	۱۵۵۳۳۱(۶۰)	۱۹۵۰(۱)	۳۸۷۸(۲)
۱۲۰۰۹۱	۴۲۰۵۴(۳۵)	۵۱۰(ns)	۴۷۵(ns)	۵۹۹۰۵(۵۰)	۱۴۳۳۹(۱۲)	۱۴۰۲(۱)	۱۴۰۵(۱)
۶۰۷۲۵۹	۵۲۱۸۳(۹)	۱۲۹۵۱(۲)	۵۳۲۵۲۴(۸۸)	۸۲۹(ns)	۱۳۹۷(ns)	۱۶۶۲(ns)	۳۹۱۳(۱)
۱۸۱۰۳۵	۲۲۷۸۶(۱۴)	۱۳۷۳۵۱(۷۶)	۱۲۹۱۰(۷)	۷۲۸(ns)	۱۲۸۰(۱)	۱۵۹۰(۱)	۴۱۶۸(۱)
۴۱۴۳۴۱	۳۵۸۲۲۷(۸۶)	۷۹۵۱(۲)	۱۰۳۷۴(۳)	۱۵۲۰۶(۴)	۶۵۲۷(۲)	۷۷۲۸(۲)	۸۳۰۸(۲)
۱۹۳۲۴۶۵	۵۵۹۶۴۶	۱۶۶۴۷۹	۵۶۰۷۷۸	۱۳۰۷۲۱	۱۸۳۶۱۲	۱۲۲۰۱۲	۲۰۹۲۱۷

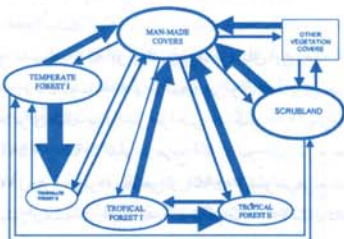
ناچیزاست: ns

جدول (۴): ماتریس عبوری که برحسب کیلومتر مربع و بعنوان احتمال دگرگونی (اعداد بین پرانتزها درصد می‌باشند) برای پروید ۲۰۰۰-۱۹۹۳ آمده است.

مجموع	۲۰۰۰						
	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۲۶۸۴۹۹	۱۸۲۴۷(۷)	۲۲(ns)		۲۲(ns)	۳(ns)	۵۱۵۶۴(۱۹)	۱۹۸۶۰(۷۴)
۸۴۴۷۰	۷۷۶۴(۹)	۷(ns)		۳۶(ns)	۳(ns)	۷۰۷۰۰(۸۴)	۵۹۶۰(۷)
۲۱۵۷۱۳	۱۸۱۰۹(۸)	۳۹(ns)		۳۷۷۹۶(۱۸)	۱۵۹۷۶۸(۷۴)		
۱۴۰۵۱۶	۳۴۹۲۸(۲۵)	۸۴(ns)		۸۹۳۱۳(۶۴)	۱۶۱۹۱(۱۲)		
۵۷۸۸۴۱	۲۵۴۴۳(۴)	۱۹۷۲(ns)	۵۵۱۴۰۶				
۱۸۴۵۷۳	۱۶۷۷۰(۹)	۱۶۶۹۹۲(۹۰)	۸۱۱(ns)				
۴۶۵۷۱۵	۵۴۲۳۳۳(۹۷)	۱۱۴۸(ns)	۵۸۶۰(۱)	۳۹۱۴(۱)	۹۵۴(ns)	۷۸۲(ns)	۸۲۵(ns)
۱۹۳۸۳۲۶	۵۷۳۵۱۳	۱۷۰۴۶۴	۵۵۸۰۷۷	۱۳۱۰۸۰	۱۷۶۹۲۱	۱۲۳۰۴۶	۲۰۵۴۲۵

ناچیزاست: ns

امریکا یا به قطبهای اقتصادی نوین بود، در سایر نواحی دیگر هم به اثبات رسیده است. (Sah&Shimizu,1998,Collier et al.,1994,Dunjo et al.,2003,Lopez et al.,2001,Garc la de Fuentes&Morales 2000)

نگاره (۵): مبادله بیش از ۱۰۰۰۰ کیلومتر مربع برای مکزیک در طی پروید ۱۹۷۶-۲۰۰۰. (I پوشش اولیه و II پوشش ثانویه را نشان می‌دهد). اندازه‌های فلشها و بیضی‌ها به ترتیب بانحیه تغییر و ناحیه پوشش تناسب دارند.

جداول (۳ و ۴) که ترتیب ماتریس تغییرات را برای ۲۰۰۰-۱۹۷۶ که برحسب ناحیه و احتمال تغییر بیان شده است، نشان می‌دهد. (تفسیر نسبت تغییر پوشش معنی به پوشش دیگر بعنوان احتمال تغییر آینده چنانچه روند تغییر ثابت بماند) کل ناحیه تغییر اندکی (۰/۰۳٪) از یک ماتریس به ماتریس دیگر را نشان می‌دهد زیرا خط ساحلی نقشه‌های دیجیتالی مختلف مورد نیاز در مقایسه اختلاف اندکی را نشان می‌دهد. ارزیابی تغییر بر مبنای ناحیه مشترکی بین دو بانک اطلاعات استوار است که برای تقویت تغییرات پوششی بکار رفته است. پویایی تغییر در میان مشخصه‌های ناحیه‌ای با مبادله سودوزیان در میان طبقه‌های کاربری و پوششی نشان داده شده است که روند زیر را ارائه می‌کند. (نگاره ۵)

○ نواحی وسیعی از جنگل و بوته‌زارها به پوششهای مصنوعی (عمداً زمین کشاورزی و مرتع) تبدیل شده‌اند.
○ مقدار اندکی از نواحی مصنوعی دوباره به جنگل یا سایر پوشش گیاهی (عمداً بوته‌زار) تبدیل شدند.
این روند، که همراه با بحران روستائینی و مهاجرت روستائیان به

بر اساس مطالعات ما می‌توان مشخصه LUCC و نرخهای جنگل‌زدایی برای هر بود ۲۰۰۰-۱۹۷۶ را مطمئن‌ترین داده‌های ناشی از جنبه‌های زیر دانست:

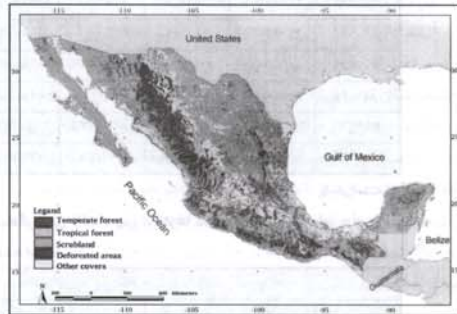
- کارتوگرافی ۱۹۹۳ با استفاده از یک ترکیب رنگی که در مقیاس ۱:۲۵۰۰۰۰ چاپ شده بود و مبتنی بر یک ترکیب باند طیفی (TM ۴ و ۳ و ۲) بود و از یک طرح طبقه‌بندی بسیار پیچیده برای تمام کشور استفاده می‌کرد، تولید شد. این منابع اطلاعات برای انجام بهنگام‌سازی معتبر و قابل اطمینان کافی نبود. نتیجه این است که بخش چشمگیری از اطلاعات که با بانک اطلاعات ۱۹۹۳ تطابق داشت در واقع از تلاش قبلی کارتوگرافی استخراج گردید. بنابراین، نرخهای تبدیل در طی هر بود ۲۰۰۰-۱۹۹۳ بیش از واقعیت تخمین و برآورد شده است. INEGI روی نسخه بازنگری شده کارتوگرافی ۱۹۹۳ مشغول کار است و این نقشه با نقشه‌ای که در دسترس ما قرار گرفته است متفاوت می‌باشد. با این حال، داده‌ها تاکنون در دسترس نمی‌باشد و لذا مقایسه دقیقی بین نقشه‌های بازنگری شده و بازنگری نشده تاکنون امکان ندارد.

- ارزیابی کارتوگرافی از اینونتوری ملی جنگل نشان می‌دهد که دقت طبقات بیش از ۷۰٪ در لول تفصیلی‌تر طرح طبقه‌بندی است. (Mas et al., 2002) از آن‌جا که اکثر اختلال و آشفته‌گی بین طبقاتی بود که به یک طبقه در یک لول غیر دقیق تعلق داشت لذا در لول‌هایی که در پژوهش کنونی استفاده کردیم بیش از ۹۵-۹۰٪ بود. کارتوگرافی INEGI (۱۹۷۶) برای ارزیابی دقت ارائه نشده، ولی به‌رحال انتظار می‌رود که دقت آن بالا باشد چراکه این نقشه از عکسهای هوایی و همچنین از کنترل نقاط زمینی (یعنی بیش از ۱۰۰۰۰ نقطه زمینی) تولید شده است.

- تغییرات کاذب ناشی از خطاهای در بانک اطلاعات (برای مثال، عدم دقت دیجیتالی کردن یا خطاهای برچسب زنی (Labelling)) از هر بود زمانی بین نقشه‌ها که در مقایسه لازم است، مستقل می‌باشد. بنابراین انتظار می‌رود که ارزیابی مبتنی بر هر بود و وسیع‌تری مطمئن‌تر باشد زیرا که نسبت نسبی اختلال (نویز) ناشی از این خطاها اهمیت کمتری دارند و وقتی تغییرات واقعی افزایش می‌یابند.

ارزیابی دقت این بانک اطلاعات چندتاریخی (مولتی دیت) محور و اساس این پژوهش بوده و لذا برای ارزیابی دقت بانک اطلاعات ۲۰۰۰ به عکس هوایی دیجیتالی با وضوح بالا نیاز می‌باشد. نقشه برداری هوایی شامل یک شبکه با دو مجموعه عمودی از خطوط پروازی (با فاصله ۵۰ تا ۱۰۰ کیلومتر) است که سراسر کشور را از پهلو به پهلو پوشش می‌دهد. (Mas et al., 2002) ارزیابی دقت هر بود ۲۰۰۰-۱۹۷۶ را می‌توان با استفاده از عکسها و عکسهای همان سائیتی که توسط INEGI در اولین کارتوگرافی بکار رفته است، انجام داد. از طرف دیگر، ارزیابی پیروی که ۱۹۹۳ در برمی‌گرفت امکان نداشت و علت این امر آن بود که برای این تاریخ عکسبرداری هوایی در سطح کشور انجام نگرفته بود. همانطور که عکسهای ۲۰۰۰ در امتداد خطوط پروازی جمع‌آوری می‌شد، طراحی را نمی‌شد که بعنوان یک نمونه احتمالی از سراسر کشور طبقه‌بندی نمود. به این حال، وقتی خطوط پروازی در یک روش سیستماتیک توزیع شده است لذا خطای سیستمی (bias) معرفی نشد، فرض اینکه جمعیت (خطوط) کاهش یافته

○ نواحی وسیعی از هر دو جنگل معتدله و استوایی تحت فرایند اختلال قرار گرفته و تبدیل به جنگل ثانویه شدند. نقشه جنگل‌زدایی (نگاره ۶) فرایندهای جنگل‌زدایی الگوی فضایی تجمع‌ی را نشان می‌دهد. (یعنی ناحیه جنگل‌زدایی در روی ناحیه خاصی تمرکز یافته است). چند ایالت (Chiapas, Yucatan, Nuevo Leon, Tamaulipas) بیشترین ناحیه جنگل‌زدایی را نشان می‌دهد.

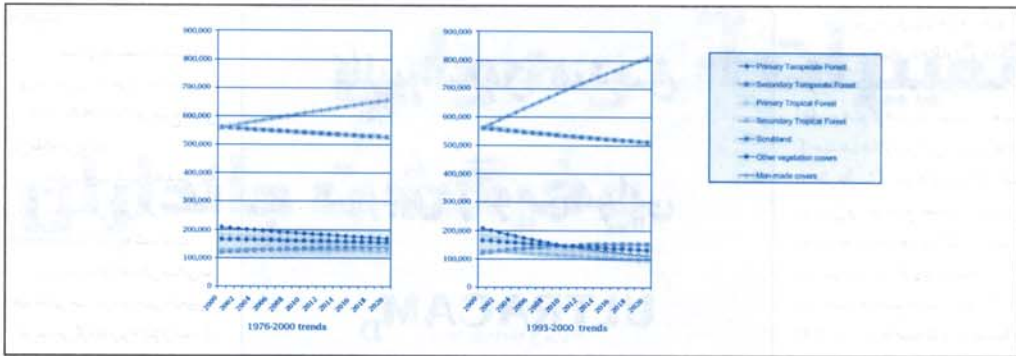
نگاره ۶: نقشه جنگل‌زدایی (۲۰۰۰-۱۹۷۶). نواحی پاکسازی به رنگ قرمزسایه زده شده است. پوششهای دیگر عمداً مرع و زمین‌کشاورزی است. بنا به دو ماتریس عبوری (۲۰۰۰-۱۹۷۶، ۲۰۰۰-۱۹۹۳) که از طریق معادله (۲) آنالیز شده، نواحی طبقه‌های مختلف کاربری و پوششی زمین از ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ محاسبه شده است. (نگاره ۷) هر دو پروژه کاهش مهمی از بوته زار و جنگلهای اولیه و افزایش شگرف پوششهای مصنوعی را نشان می‌دهد.

سناریوی دوم (روند ۲۰۲۰-۲۰۰۰ با روند ۲۰۰۰-۱۹۹۳ یکسان است) همچنین کاهش نواحی جنگل استوایی ثانویه را نشان می‌دهد. روندهای استخراجی از ماتریس ۲۰۰۰-۱۹۷۶ را می‌توان محافظه‌کارانه دانست درحالی‌که ماتریسهای استخراجی از هر بود ۲۰۰۰-۱۹۹۳ ممکن است افزایش از بین رفتن پوشش طبیعی و پوششهای مصنوعی را بیش از واقعیت برآورد نماید. (بدلیل فزون برآوردن تغییر در طی هر بود ۲۰۰۰-۱۹۹۳ که در زیر بحث شده است).

لازم به تذکر است که این پیش‌بینی‌ها بر مبنای این زمینه است که نرخ تغییر در طی زمان ثابت بماند و در نتیجه می‌توان فقط پیش‌بینی کوتاه مدت بدست داد. برای مثال، پیش‌بینی نواحی جنگلی ۲۰۰۰ بر اساس برآورد مساحت ۱۹۹۳ (۷۰۹۲۰۰ کیلومتر مربع) که از نواحی نرخ جنگل‌زدایی ۱۹۹۳-۱۹۷۶ بهره می‌برد، سطحی از ۷۰۰۹۵۰ کیلومتر مربع بدست می‌دهد که ۸/۶٪ پیش از مساحتی است که با کارتوگرافی ۲۰۰۰ نشان داده شده است.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

مسئله اصلی و محوری قابلیت اطمینان نقشه‌های تغییر است که بشدت برآوردهای استخراجی از آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

نگاره (۷): پیش بینی نواحی طبقات کاربری و پوششی زمین (۲۰۲۰-۲۰۰۰) که از مشاهده روند برای پرونده‌های ۱۹۷۶-۲۰۰۰ و ۱۹۹۳-۲۰۰۰ استخراج گردیده است.

سریع در برمی‌گیرد، (b) ارزیابی تأثیر نواحی طبیعی حفاظت شده از نظر جلوگیری تنزل و بازیابی پوشش‌های طبیعی (c) و توصیف و ویژگی‌های فرو پاشی و نابودی زیستگاهها، (d) مطالعه رابطه بین جنگل زدایی، محیط زیست و عوامل اقتصادی و اجتماعی و (e) مدل سازی فضایی از فرایندهای جنگل زدایی.

جدول (۵): تخمین‌های جنگل زدایی در برخی از کشورهای درحال توسعه (۲۰۰۰-۱۹۹۰)

کشور	نرخ جنگل زدایی (%/درسال)
بلیز	۲/۳
برزیل	۰/۴
گوآتمالا	۱/۷
مکزیک	۱/۱
ونزوئلا	۰/۴
اندونزی	۱/۲
مالزی	۱/۲
نپال	۱/۸
کامرون	۰/۹
جمهوری آفریقای مرکزی	۰/۱
ماداگاسکار	۰/۹

منبع: FAO (2002)

مطالعات آینده‌ای که می‌توان با استفاده از این بانک اطلاعات به آنها دست یافت عبارت‌اند از: ارزیابی Lucc در روی دگرگونی زیستی (biodiversity) و تخمین مقدار پخش CO₂ و نیز شناسایی نواحی بحرانی به منظور گسترش انگیزه‌های مالی برای حفاظت خدمات اکوسیستم. کلیه کاربردهای مزبور به دلیل مشخصه و ماهیت فضایی آشکار بانکهای اطلاعات کنونی امکان‌پذیر و عملی می‌باشد.

بیانگر جمعیت کامل (تمامی کشور) است مورد قبول می‌باشد. (Stehman, 2001, Czaplewski and) این کار اولین بانک اطلاعات چندتاریخی (مولتی date) تولید نمود که امکان انجام توصیف و ویژگی‌های صریح فضایی Lucc در مکزیک را بدست می‌داد. این کار در اثر تلاشهای نقشه برداری INEGI امکان‌پذیر شد که در طی دهه‌های پیشین از معیارهای همگن و یکدست استفاده نمودند. با این وجود، چنین داده‌هایی در بسیاری از کشورها، علی‌الخصوص در کشورهای درحال توسعه که در آنها Lucc چشمگیری در حال وقوع است و نیاز به ارائه رویکردهای دیگری که Lucc ارزیابی گردد، وجود ندارد. یکی از این رویکردها می‌تواند مقایسه بین نقشه‌های "تاریخی" و تصاویر دیجیتالی طبقه بندی شده باشد، هر چند روشهای گوناگون تولید می‌توانند آنالیز را بیشتر تحت تأثیر خود قرار دهند. نرخ جنگل زدایی در کشور مکزیک (با توجه به هر دو جنگل معتدله و استوایی) به ترتیب ۱/۳٪ در سال برای ۱۹۷۶-۲۰۰۰ و ۱۹۹۳-۲۰۰۰ می‌باشد. اگرچه این نرخ احتمالاً همانطور که در بالا بحث گردید، بیش از حد برآورد شده است. اما مقایسه‌ای از این نتایج با ارزیابی‌هایی که در سایر کشورهای درحال توسعه (۲۰۰۲) FAO انجام گرفته است نشان می‌دهد که کشور مکزیک دستخوش سریع تغییر کاربری و پوششی زمین است و جنگل زدایی در این کشور از نرخ بالایی برخوردار می‌باشد. (جدول ۵)

این بانک اطلاعات کاربردهای متعددی دارد و هر یک از دولتهای ایالتی که مسئولیت برنامه ریزی کاربری زمین در سرزمین خودش را بعهده دارد، برای تحقق این برنامه ریزی نیاز به ارزیابی Lucc در ایالت خودش دارد. ازینرو، کاربرد بانک اطلاعات کنونی در چنین ارزیابی سودمند می‌باشد، وانگهی، این بانک اطلاعات می‌تواند با پس خور از هر ایالتی بهبود یابد. سایر کاربردهای جاری عبارت‌اند از: (a) شناسایی نقاط حاد و شدید که حفظ دگرگونی زیستی (biodiversity) حوزه جنگل زدایی و نواحی Lucc